

دانشکده تربیت
رشته مشاوره خانواده
پایان نامه کارشناسی ارشد

مدل مفهومی سرمایه معنوی در خانواده بر اساس منابع اسلامی

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمدصادق شجاعی

نگارش:

اسماء رحیمی

مهرماه ۱۴۰۲

الحمد لله الذي
خلقنا من
الحمم

مرکز تعلیم و تربیت اسلامی
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

بسمه تعالی

تاریخ: ۱۴۰۲/۷/۲۹

شماره: ۹۴۶۰۶/۵۵

صورت جلسه دفاع پایان نامه

با تمیادت خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه)

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد اسماء رحیمی کد دانشجویی: ۹۸۱۱۵۱۰۱ رشته: مشاوره خانواده

تحت عنوان: مفهوم شناسی سرمایه منوی در خانواده با تکیه بر منابع اسلامی

با حضور استاد راهنما، هیأت داوران در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت در تاریخ ۱۴۰۲/۷/۲۹ برگزار گردید و پایان نامه ایشان با

کسب نمره به عدد ۱۸ به حروف: هجده نهم با درجه خیر خوب پذیرفته شد.

نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
مدیر گروه: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمدرضا احمدی	دکتر	
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمدصادق شجاعی	دکتر	
استاد داور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمدرضا جهانگیرزاده	دکتر	
نماینده تحصیلات تکمیلی: مسئول دفتر	معاون آموزشی	

معاون آموزشی مؤسسه

دکتر ارشد حسینی

دانشکده تربیت
رشته مشاوره خانواده
پایان نامه کارشناسی ارشد

مدل مفهومی سرمایه معنوی در خانواده بر اساس منابع اسلامی

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمدصادق شجاعی

نگارش:

اسماء رحیمی

مهر ماه ۱۴۰۲

باسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه

این جانب اسماء رحیمی فرزند ماشاله متولد ۱۳۶۵ به کد ملی ۶۱۹۹۹۷۳۷۴۷ صادره از آران و بیدگل به شماره دانش پژوهی ۹۸۱۱۵۱۰۱ رشته مشاوره خانواده، متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه، حاصل کار پژوهشی این جانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آن استفاده شده است، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است. این پایان نامه از قبل، برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف در هر زمان مدرک تحصیلی صادر شده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

اسماء رحیمی

امضاء

باسمه تعالی

حقوق مادی و معنوی پایان نامه

چاپ و انتشار پایان نامه های تحصیلی دانش پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیانگر بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی مؤسسه است.

این جانب اسماء رحیمی دانش پژوهش رشته مشاوره خانواده مقطع کارشناسی ارشد متعهد می گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان نامه ام با عنوان مدل مفهومی سرمایه معنوی در خانواده بر اساس منابع اسلامی رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده این جانب خواهد بود:

۱. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه، مراتب را از قبل، به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.

۲. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان نامه به صورت کتاب توسط دانش پژوه، در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد.

«کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره خانواده است که در سال ۱۴۰۲ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمد صادق شجاعی از آن دفاع شده است».

۳. به منظور غنی سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه، دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه دیگر جهت بهره برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

اسماء رحیمی

امضاء

تقدیم به:

به قطب عالم امکان

عالم علوم و یکران

پیشگاه مقدس حضرت صاحب الزمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

باشد که غنای دقت خالی از معرفت و تهی از دانشم، روشن به نام مقدسش باشد.

پاسکزاری

پاس بی کران پروردگار کیتا را که هستی مان بخشید و به طریق علم و دانش رهنمونان شد و خوشه

چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت.

بدین وسیله از زحمات و تلاش بی دریغ استاد محترم جناب آقای دکتر محمد صادق شجاعی و

خانواده عزیزم صمیمانه پاسکزاری نموده و مراتب پاس قلبی خود را اعلام می نمایم؛ همچنین از

تمام کسانی که هر کدام به نحوی در تهیه این پایان نامه با این جانب همکاری داشتند تشکر نموده

و موفقیت همه آن ها را از خداوند متان خواهانم.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف طراحی مدل مفهومی سرمایه معنوی در خانواده بر اساس منابع اسلامی انجام شده است. روش به کار رفته در این پژوهش، تحلیل کیفی محتوای متون دینی (شجاعی، ۱۳۹۹) بود که برای فهم و استنباط آموزه‌های روان‌شناختی از منابع اسلامی کاربرد دارد. بدین منظور، ابتدا واژه‌ها و گزاره‌های مرتبط با سرمایه معنوی خانواده از منابع اسلامی گردآوری و با به کارگیری اصول پیش پردازش متن مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق در این مرحله ۱۴ مؤلفه‌ی داشتن انگیزه الهی برای ازدواج، رضامندی الهی در امور زندگی، تعاون یکدیگر در بندگی خدا، شکر نعمت‌های الهی در زندگی، مودت و رحمت الهی نسبت به یکدیگر، خوش اخلاقی، صبر و گذشت در برابر ناملایمت رفتاری یکدیگر، کنش‌گری عبادی و مسئولیت معنوی متقابل، یاد دائمی خدا و زیست خداآگاهانه، قناعت و ساده زیستی، پاسداشت الهی حریم خانواده (عفاف، حیا، غیرت)، انتخابگرایی دین‌مدارانه، مدارا و سازگاری فعال و اکرام و حفظ حرمت متقابل را نشان داد. در مرحله بعد، مدل مفهومی سرمایه معنوی در خانواده با طبقه‌بندی مؤلفه‌ها در سه بخش مؤلفه‌های ایجادکننده، تداوم‌بخش و توسعه‌دهنده تدوین و طراحی شد. روایی‌سنجی مؤلفه‌ها بر اساس نظر ۱۴ نفر از متخصصان و محاسبه نسبت روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) بررسی و برای روایی‌سنجی مدل از نظر سه کارشناس استفاده شد. یافته‌های این پژوهش زمینه‌ی ساخت مقیاس و تدوین بسته آموزشی برای اندازه‌گیری و کاربردی‌سازی سرمایه معنوی خانواده را فراهم کرده است که می‌تواند در پژوهش‌های بعدی دنبال شود.

کلیدواژه‌ها: خانواده، معنویت، سرمایه معنوی، مفهوم‌شناسی، منابع اسلامی، مدل مفهومی.

فهرست مطالب

فهرست جداول و اشکال..... ۵

فصل اول: کلیات و مفاهیم

۱-۱. مقدمه.....	۱
۲-۱. بیان مسئله.....	۲
۳-۱. اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۵
۴-۱. اهداف پژوهش.....	۶
۵-۱. پرسش های پژوهش.....	۶
۶-۱. فرضیه های پژوهش.....	۶
۷-۱. تعریف مفاهیم.....	۷
۱-۷-۱. سرمایه.....	۷
۲-۷-۱. معنویت.....	۷
۳-۷-۱. سرمایه معنوی.....	۸
۴-۷-۱. خانواده.....	۸
۵-۷-۱. منابع اسلامی.....	۹
۶-۷-۱. مؤلفه.....	۹
۷-۷-۱. مدل مفهومی.....	۱۰

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱-۲. مبانی نظری پژوهش.....	۱۲
۱-۱-۲. مفهوم شناسی.....	۱۲
۱-۱-۱-۲. معنویت.....	۱۲
۲-۱-۱-۲. سرمایه معنوی.....	۱۴
۲-۱-۲. سیر تحول مفهوم سرمایه معنوی در رویکردهای نظری.....	۱۶
۱-۲-۱-۲. سرمایه روان شناختی.....	۱۶

۱۸.....	۲-۲-۱-۲. سرمایه روان شناختی معنوی.....
۲۱.....	۱-۲-۲-۱-۲. ویژگی های سرمایه روانی معنوی.....
۲۲.....	۱-۱-۲-۲-۱-۲. چند بعدی بودن.....
۲۲.....	۲-۱-۲-۲-۱-۲. داشتن سطوح متفاوت.....
۲۲.....	۳-۱-۲-۲-۱-۲. پویا و دارای زمینه خاص.....
۲۳.....	۴-۱-۲-۲-۱-۲. رشدیافتگی.....
۲۳.....	۵-۱-۲-۲-۱-۲. کارکردی بودن.....
۲۳.....	۶-۱-۲-۲-۱-۲. درون زایی.....
۲۴.....	۳-۲-۱-۲. سرمایه روان شناختی معنوی در سازمان.....
۲۶.....	۱-۳-۲-۱-۲. زیرساخت سرمایه معنوی در سازمان.....
۲۷.....	۲-۳-۲-۱-۲. ابعاد سرمایه معنوی در سازمان ها.....
۲۸.....	۱-۲-۳-۱-۲. شکل گیری یک رابطه بنیادین با امر متعالی.....
۲۸.....	۲-۲-۳-۱-۲. درونی سازی ارزشهای معنوی.....
۲۹.....	۳-۲-۳-۱-۲. تأثیرگذاری معنوی.....
۲۹.....	۴-۲-۳-۱-۲. تقویت مستمر منبع درونی.....
۲۹.....	۵-۲-۳-۱-۲. راهبردهای مقابله مذهبی مشارکتی.....
۳۰.....	۶-۲-۳-۱-۲. معنابخشی به نقش شغلی.....
۳۱.....	۴-۲-۱-۲. سرمایه روان شناختی معنوی در خانواده.....
۳۳.....	۱-۴-۲-۱-۲. چارچوب های نظری تبیین کننده معنویت در خانواده.....
۳۵.....	۱-۱-۴-۲-۱-۲. نظریه معنویت رابطه ای و معنویت زناشویی.....
۳۸.....	۲-۱-۴-۲-۱-۲. نظریه دلبستگی به خدا در خانواده.....
۴۱.....	۲-۴-۲-۱-۲. کاربرد سرمایه معنوی در ارتباط با خانواده.....
۴۲.....	۳-۴-۲-۱-۲. ابعاد سرمایه معنوی در خانواده.....
	۱-۳-۴-۲-۱-۲. عقاید، ارزش ها و باورهای مذهبی مشترک بین زوجین (بعد شناختی
۴۲.....	- معنوی سرمایه معنوی).....
	۲-۳-۴-۲-۱-۲. صمیمیت معنوی در بین زوجین (بعد عاطفی - معنوی سرمایه
۴۴.....	معنوی).....
۴۶.....	۳-۳-۴-۲-۱-۲. مقدس دانستن ازدواج (بعد رفتاری - معنوی سرمایه معنوی).....

۴۸.....	خانواده
۵۰.....	۲-۲. پیشینه پژوهش
۵۰.....	۲-۲-۱. پیشینه مفهوم شناسی و مدل مفهومی سرمایه معنوی
۵۲.....	۲-۲-۲. پیشینه سنجش و اندازه گیری سرمایه معنوی
۵۲.....	۱-۲-۲-۲. اندازه گیری معنویت
۵۴.....	۲-۲-۲-۲. پرسشنامه معنویت در محیط کار
۵۴.....	۳-۲-۲-۲. پرسشنامه سرمایه روان شناختی
۵۵.....	۴-۲-۲-۲. پرسشنامه سرمایه معنوی
۵۷.....	۵-۲-۲-۲. پرسشنامه تقدس ازدواج
۵۷.....	۶-۲-۲-۲. مقیاس تقدس والدگری
۵۸.....	۷-۲-۲-۲. مقیاس حضور خداوند در زندگی زناشویی
۵۹.....	۸-۲-۲-۲. مقیاس ایمان در رابطه زناشویی
۵۹.....	۹-۲-۲-۲. مقیاس صمیمیت معنوی
۶۰.....	۱۰-۲-۲-۲. پرسشنامه معنویت زناشویی

فصل سوم: روش و اجرای تحقیق

۶۲.....	۱-۳. روش تحقیق
۶۳.....	۲-۳. جامعه آماری تحقیق
۶۳.....	۳-۳. نمونه تحقیق و شیوه نمونه گیری
۶۴.....	۴-۳. روش گردآوری اطلاعات
۶۴.....	۵-۳. ابزار گردآوری اطلاعات
۶۴.....	۶-۳. تجزیه و تحلیل و تفسیر اطلاعات
۶۵.....	۷-۳. مراحل عملی اجرای پژوهش
۶۵.....	۱-۷-۳. مرحله اول: مشاهده نظام مند
۶۵.....	۲-۷-۳. مرحله دوم: غرقه شدن در محتوا
۶۶.....	۳-۷-۳. مرحله سوم: صورت بندی داده ها و تدوین الگوی مفهومی
۶۷.....	۴-۷-۳. مرحله چهارم: اعتبارسنجی یافته ها
۶۸.....	۱-۴-۷-۳. شاخص روایی محتوا (CVI)

۶۸.....	۲-۴-۷-۳. ضریب نسبی روایی محتوا (CVR)
---------	--------------------------------------

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۷۱.....	۱-۴. یافته های توصیفی
۷۱.....	۱-۱-۴. مفاهیم شناسایی شده مرتبط با سرمایه معنوی در خانواده
۷۴.....	۲-۱-۴. نمایه جمعیت شناختی کارشناسان
۷۵.....	۲-۴. یافته های استنباطی
۷۵.....	۴-۲-۱. مؤلفه های سرمایه معنوی در خانواده
۷۵.....	۱-۱-۲-۴. داشتن انگیزه الهی برای ازدواج
۷۸.....	۲-۱-۲-۴. رضامندی الهی در زندگی خانوادگی
۸۱.....	۳-۱-۲-۴. تعاون همسران در بندگی خدا
۸۴.....	۴-۱-۲-۴. شکر نعمت های الهی در زندگی
۸۷.....	۵-۱-۲-۴. مودّت و رحمت الهی در روابط همسران
۹۰.....	۶-۱-۲-۴. خوش اخلاقی
۹۴.....	۷-۱-۲-۴. صبر و گذشت در برابر ناملازمات رفتاری یکدیگر
۹۶.....	۸-۱-۲-۴. کنش گری عبادی و مسئولیت معنوی متقابل
۹۹.....	۹-۱-۲-۴. یاد دائمی خدا و زیست خداآگاهانه
۱۰۱.....	۱۰-۱-۲-۴. قناعت و ساده زیستی در زندگی
۱۰۴.....	۱۱-۱-۲-۴. پاسداشت الهی حریم خانواده (عفت، حیا و غیرت دینی)
۱۰۷.....	۱۲-۱-۲-۴. انتخابگرایی دینمدارانه
۱۰۹.....	۱۳-۱-۲-۴. مدارا و سازگاری فعال
۱۱۲.....	۱۴-۱-۲-۴. اکرام و حفظ حرمت متقابل
۱۱۴.....	۲-۲-۴. جدول جامع نتایج روایی سنجی مؤلفه های سرمایه معنوی در خانواده
۱۱۶.....	۳-۲-۴. مدل مفهومی سرمایه معنوی در خانواده
۱۲۱.....	۴-۲-۴. روایی سنجی مدل مفهومی سرمایه معنوی در خانواده

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۲۳.....	۱-۵. مقدمه
۱۲۳.....	۲-۵. تفسیر نتایج مربوط به پرسش های پژوهش

۱۲۳	۵-۲-۱. تفسیر نتایج مربوط به پرسش اول
۱۳۶	۵-۲-۲. تفسیر نتایج مربوط به پرسش دوم
۱۳۶	۵-۲-۳. تفسیر نتایج مربوط به پرسش سوم
۱۳۷	۵-۳. محدودیت ها و پیشنهادهای پژوهش
۱۳۷	۵-۳-۱. محدودیت ها
۱۳۸	۵-۳-۲. پیشنهادها
۱۳۹	منابع و مآخذ
۱۵۶	پیوست ها

فهرست جداول و اشکال

جدول ۴-۱: مشخصات کارشناسان برای بررسی روایی محتوایی یافته های پژوهش	۷۴
جدول ۴-۲: داشتن انگیزه الهی برای ازدواج	۷۷
جدول ۴-۳: داشتن انگیزه الهی برای ازدواج	۸۰
جدول ۴-۴: تعاون همسران در بندگی خدا	۸۳
جدول ۴-۵: شکر نعمت های الهی در زندگی	۸۶
جدول ۴-۶: مودّت و رحمت الهی در روابط همسران	۸۹
جدول ۴-۷: خوش اخلاقی	۹۲
جدول ۴-۸: صبر و گذشت در برابر ناملايمات رفتاری یکدیگر	۹۵
جدول ۴-۹: کنش گری عبادی و مسئولیت معنوی متقابل	۹۸
جدول ۴-۱۰: یاد دائمی خدا و زیست خداآگاهانه	۱۰۰
جدول ۴-۱۱: قناعت و ساده زیستی در زندگی	۱۰۳
جدول ۴-۱۲: پاسداشت الهی حریم خانواده (عفت، حیا و غیرت دینی)	۱۰۶
جدول ۴-۱۳: انتخابگرایی دینمدارانه	۱۰۸
جدول ۴-۱۴: مدارا و سازگاری فعال	۱۱۱
جدول ۴-۱۵: اکرام و حفظ حرمت متقابل	۱۱۳
جدول ۴-۱۶: نتایج دآوری ۱۴ کارشناس در مورد مؤلفه های سرمایه معنوی در خانواده	۱۱۴
شکل ۴-۱: مدل مفهومی سرمایه معنوی در خانواده بر اساس منابع اسلام	۱۱۸